

ҚАРОРИ
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар бораи Қоидаҳои воридшавии энергия аз манбаъҳои
барқароршавандаи энергия истеҳсолшуда ба системаи энергетикӣ
ва фурӯши он ба истифодабарандагон

Мутобиқи моддаи 13 Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон
«Дар бораи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон

қ а р о р м е к у н а д:

1. Қоидаҳои воридшавии энергия аз манбаъҳои барқароршавандаи
энергия истеҳсолшуда ба системаи энергетикӣ ва фурӯши он ба
истифодабарандагон тасдиқ карда шаванд (замима мегарданд).

2. Вазорати энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон,
Агентии назорати давлатии энергетикӣ назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ ва ҷамъиятҳои дигари
соҳаи энергетика ҷиҳати амалигардонии қарори мазкур чораҳои зарурӣ
андешанд.

Раиси
Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Замима
ба қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз «_____» _____ соли 2026, № _____

Қоидаҳои
воридшавии энергия аз манбаъҳои барқароршавандаи
энергия истеҳсолшуда ба системаи энергетикӣ ва фурӯши он
ба истифодабарандагон

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Қоидаҳои воридшавии энергия аз манбаъҳои барқароршавандаи энергия истеҳсолшуда ба системаи энергетикӣ ва фурӯши он ба истифодабарандагон (минбаъд – Қоидаҳои мазкур) тартиби пайваст кардани дастгоҳҳои манбаъҳои барқароршавандаи энергия ба шабакаҳои барқӣ, шартҳои истифодабарии он, баҳисобгирӣ ва пардохти энергияи барқи истеҳсолшуда, талабот ва қоидаҳои рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергияро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намуда, шартҳои ба истифодадихӣ ва муносибати байни истеҳсолкунандагони энергия аз манбаъҳои барқароршавандаи энергия (минбаъд – МБЭ) ва ташкilotҳои таъминкунандаи энергияи барқ ва механизмҳои баҳисобгирию пардохти энергияи барқи истеҳсолшударо танзим менамоянд.

2. Дар Қоидаҳои мазкур мафҳумҳои зерин истифода мешаванд:

- истифодабарандаи ғайол (истеҳсолкунанда – истифодабаранда) – шахси воқеӣ ва ҳуқуқие, ки вазифаи асосии он истеҳсоли энергияи барқ барои эҳтиёҷоти худӣ буда, дар баробари ин дар моликияти худ дастгоҳи истеҳсолкунандаи энергия аз МБЭ-ро дорад ва имконият дорад, ки тибқи шарту талаботи муқарраргардида энергияи барқи зиёдатии ҳосилшударо ба шабакаҳои барқ интиқол диҳад. Қоидаҳои мазкур, аз ҷумла, нисбат ба истифодабарандагони ғайоле татбиқ мегарданд, ки иқтисодии насбшудаи таҷҳизоти истеҳсолкунандаи онҳо на зиёда аз 15 кВт буда, чунин дастгоҳ барои қонунгардонидани эҳтиёҷоти маишӣ ё тижоратии ҳуди онҳо истифода мешаванд;

- ташкilotи таъминкунандаи энергияи барқ – субъекти энергияи барқӣ, ки энергияи барқро тавассути шабакаҳои барқии худ интиқол медиҳад ва ё тақсим мекунад. Вобаста ба сатҳи шиддат субъектон ба оператори шабакаҳои интиқол-ташкilotе, ки шабакаҳои магистрاليи баландшиддати барқро (шабакаи интиқол) истифода мебарад ва оператори шабакаҳои тақсимотӣ - ташкilotе, ки шабакаҳои тақсимои миёна ва пастшиддати барқро истифода мебарад, ки истифодабарандагонро бо энергияи барқ таъмин менамояд, тақсим мешаванд. Ташкilotҳои таъминкунандаи энергияи барқ барои кори боэътимоди шабакаҳои барқии худ ва ба онҳо пайваст кардани манбаъҳо ва истифодабарандагони нава дар асоси бе таъйиз масъуланд;

- оператори системавӣ - хадамоти диспетчерии низоми энергетикӣ, ки назорати оперативию диспетчерии идоракунии речаҳои истеҳсол ва истифодаи энергияи барқро, аз ҷумла назорати чараёни барқро дар шабакаҳои интиқол ва ҳамоҳангсозии сарчашмаҳои истеҳсоли энергияи барқро амалӣ менамоянд;

- харидори ягона – ташкилоти ваколатдор, ки энергияи барқро аз ҳама истеҳсолкунандагон (аз ҷумла аз истеҳсолкунандагони МБЭ) мутамарказ мехарад ва баъдан онро ба шабакаҳои барқӣ барои барқтаъминкунии истифодабарандагон мефурӯшад. Дар Қоидаҳои мазкур харидори ягона ташкилоти аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайяншуда, ки дар доираи модели харидори ягона ба сифати харидори ягонаи энергияи барқ баромад мекунад, фаҳмида мешавад. Харидори ягона бо истеҳсолкунандагони энергияи барқароршаванда шартномаҳои хариду фурӯши энергияи барқро, ки шакли намунавии он ба Қоидаҳои мазкур замима мегардад (замимаи 1), ба имзо мерасонад ва барои барқӣ харидашуда пардохтхоро анҷом медиҳад;

- шартҳои техникӣ барои пайваستшавӣ ба МБЭ – ҳуҷҷате, ки аз ҷониби ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ ба аризадиҳанда (истеҳсолкунандаи энергияи аз МБЭ истеҳсолшаванда ё истифодабарандаи ғайбӣ) дода шудааст, ки талаботҳои техникӣ ва чорабиниҳоро барои пайваст кардани таҷҳизоти мушаххаси МБЭ-ро ба шабакаҳои барқӣ муайян мекунад;

- баҳисобгирии ҳолис – тартиби ҳисоббаробаркунӣ, ки тибқи он ҳаҷми энергияи барқӣ аз ҷониби истифодабарандаи ғайбӣ истеҳсол ва ба шабакаи тақсимотӣ додашуда аз ҳаҷми энергияи барқе, ки ӯ аз шабакаи истифода намудааст, тарҳ карда мешавад. Ҳангоми баҳисобгирии ҳолис, ҳисобкунаки дуҷониба ҳам ҳаҷми энергияи ба шабакаи барқӣ додашуда ва ҳам ҳаҷми энергияи барқӣ аз шабакаи истифодашударо инъикос мекунад. Истеҳсоли барқӣ зиёдатӣ дар як давраи ҳисоботӣ аз ҳисоби истифода дар давраи минбаъда ҳисоб карда мешавад ё аз рӯйи тарифи мувофиқашуда ҷуброн карда мешавад;

- биллинги ҳолис – механизми баҳисобгирӣ, ки дар он энергияи барқӣ зиёдати аз ҷониби истеҳсолкунандагони энергия аз МБЭ-и истифодабарандагони ғайбӣ ба шабакаи барқӣ бо тарифи пешакӣ муайяншуда фурӯхта мешавад. Ҳангоми биллинги ҳолис ҳаҷми энергияи барқе, ки ба шабакаи барқӣ дода мешавад, мустақиман аз истифода тарҳ карда нашуда, балки бо ифодаи пулӣ ҳисоб карда мешавад. Барои киловатт-соатҳои додашуда ба истеҳсолкунанда мувофиқи тарифи харид маблағ ҳисоб карда мешавад, ки баъдан ё пардохт карда мешавад ё баръакс аз ҳисоби энергияи барқе, ки ӯ аз шабакаи барқӣ истифода намудааст (аммо бо ҳисоби алоҳида), ҷуброн карда мешавад. Биллинги ҳолис имкон медиҳад, ки арзиши тиҷоратии энергияи барқӣ зиёдати дақиқ ба ҳисоб гирифта шавад ва он барои дастгоҳҳои иқтисодӣ бештар ё дар ҳолатҳои, ки тарифи хариди энергияи барқ аз МБЭ алоҳида муқаррар карда шудааст, истифода бурда мешавад;

- созишномаҳои дуҷониба оид ба МБЭ – муносибатҳои шартномавӣ байни истеҳсолкунандаи энергияи барқ ва истифодабаранда, ки берун аз низоми харидори ягона анҷом дода мешаванд.

2. ПРИНЦИПҲОИ АСОСИИ ТАНЗИМКУНӢ

3. Қоидаҳои мазкур принципҳои зеринро ба роҳбарӣ мегирад:

- дастрасии ғайритабъизӣ ба шабакаҳои барқӣ – ин принсипест, ки тибқи он ҳамаи иштирокчиёни бозор (истеҳсолкунандагон, истифодабарандагон, аз ҷумла аз МБЭ) дорои шароити баробар ва одилона барои пайваستшавӣ ва истифодаи шабакаҳои барқ мебошанд. Шабакаҳои барқӣ ухдадоранд, ки шароити баробарро барои пайвастшавӣ ва интиқоли энергияи барқ барои иншооти МБЭ дар баробари манбаъҳои дигар мутобиқи имконоти техникии шабакаи барқӣ таъмин намоянд;

- беҳатарӣ ва эътимодноӣ – ҳамгироии дастгоҳҳои МБЭ набояд сифати энергияи барқро (шиддат, басомад) ё эътимоднокии низоми энергетикиро паст кунад. Ҳама дастгоҳҳои истеҳсолкунандаи энергияи барқароршаванда бояд ба талаботи техникӣ мувофиқат кунанд, ки беҳатарии кормандон, истифодабарандагон ва дастгоҳро таъмин кунад. Истеҳсолкунандагони энергияи барқароршаванда вазифадоранд, ки қоидаҳои беҳатарии истифодаи дастгоҳҳои барқӣ ва талаботи санадҳои меъёрии техникии дар соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон амалкунандари риоя кунанд.

- итоат намудан ба идоракунии оперативно диспетчерӣ – ҳама дастгоҳҳои МБЭ, ки бо низоми энергетикӣ дар ҳолати параллелӣ фаъолият мекунад, бояд ба идоракунии оперативно техникии оператори дахлдори шабакавӣ (системавӣ) итоат намоянд. Истеҳсолкунандагони энергия аз МБЭ (ё шахсони масъул барои истифодаи дастгоҳ) ухдадоранд фармоиш ва дастурҳои диспетчери оператори системавиро оид ба танзими истеҳсоли энергияи барқ, хомӯш ё пайваст кардани дастгоҳ ва чорабиниҳои дигари речавиро, ки ба таъмин намудани кори устувори низоми энергетикӣ равона шудаанд, иҷро кунанд. Истино буда метавонанд танҳо ҳолатҳое, ки иҷрои фармоиш ба ҳаёти одамон ё амният ва нигоҳдории дастгоҳ таҳдиди мустақим эҷод менамояд. Дар чунин ҳолат истеҳсолкунандаи энергия аз МБЭ вазифадор аст фавран ба диспетчер дар бораи ин хабар диҳад ва аз иҷрои фармоиш бо асосҳо худдорӣ намояд;

- ҳамгироии истифодабарандагони фаъол – васл намудани дастгоҳҳои офтобӣ ва манбаъҳои дигари барқароршавандаи энергия ҳамчун унсури муҳимми низоми энергетикӣ эътироф карда мешаванд. Барои онҳо тартиби пайвастшавӣ ва баҳисобгирии сода, инчунин механизмҳои махсуси пардохт (баҳисобгирии ҳолис, тарифҳои имтиёзнок ва ғайра) муқаррар карда мешаванд;

- шаффофияти ягонаи харид ва пардохт – барои таъмини устувори молиявии соҳа, модели ягонаи харидор истифода мешавад. Тамоми энергияи барқе, ки аз ҷониби дастгоҳҳои МБЭ истеҳсол мешавад, ба ягона харидор тибқи шартномаҳое, ки дар асоси стандарти техникии намунавӣ баста шудаанд, фурӯхта мешавад. Харидори ягона пардохти энергияро, ки аз МБЭ гирифта мешавад, бо тарифҳои тасдиқшуда ё шароити баҳисобгирии ҳолис пардохти онҳоро кафолат медиҳад, инчунин пардохтҳои минбаъдаро ба шабакаҳои тақсимот ва истифодабарандагон таъмин мекунад.

4. Дар сурати мавчуд будани ихтилоф байни муқаррароти Қоидаҳои мазкур ва меъёрҳои қаблан қабулшуда оид ба МБЭ, муқаррароти Қоидаҳои мазкур татбиқ карда мешаванд. Қоидаҳои маҳаллии истеҳсолкунадагони МБЭ, ки кори онҳоро бо шабакаҳо танзим мекунанд, набояд ба талаботи Қоидаҳои мазкур муҳолифат кунанд.

3. ТАСНИФОТИ ДАСТГОҲҲОИ МБЭ ВА ШАРТҲОИ ДАСТГИРИИ ИСТИФОДАБАРАНДАГОНИ ФАЪОЛ

5. Қоидаҳои мазкур таснифоти зерини иншооти истеҳсоли энергия аз МБЭ аз рӯи иқтидори барқии муқарраргардидаи онҳо бо талаботи дахлдор оид ба пайваستшавӣ, баҳисобгирӣ ва диспетчерикунонӣ истифода мешавад:

- дастгоҳҳои хурдтарин – дастгоҳи МБЭ бо иқтидори то 15 кВт. Ба ин гурӯҳ нерӯгоҳҳои барқии маишӣ ва тичоратии офтобӣ, турбинаҳои хурди бодӣ, нерӯгоҳҳои барқи обии хурд ва дигар дастгоҳҳои МБЭ дохил мешаванд. Дастгоҳҳои хурдтарин асосан барои истифодаи худӣ бо имконияти фурӯши энергияи барқи зиёдотӣ ба шабакаҳои барқӣ пешбинӣ шудааст. Онҳо ба шабакаҳои барқии 0,4 кВ ё ба шабакаҳои тақсимои 10-20 кВ пайваست карда мешаванд;

- дастгоҳҳои хурд – дастгоҳҳои МБЭ бо иқтидори аз 15 кВт то 100 кВт. Ин дастгоҳҳо дар корхонаҳои хурду миёнаи тичоратӣ, хоҷагиҳои фермерӣ, биноҳои тичоратӣ, инчунин иншооти хурди барқии коммуналӣ ё кишоварзӣ ҷойгир шудаанд. Дастгоҳҳои хурд пеш аз ҳама барои имкони фурӯши энергияи барқ ба шабакаҳои барқӣ пешбинӣ шудааст, инчунин барои истифодаи худӣ ё тибқи шартномаҳои дуҷониба истифода карда мешавад. Ба шабакаи 0,4-20 кВ ва ё ба шабакаҳои тақсимои 35 кВ пайваст карда мешаванд;

- дастгоҳҳои миёна – дастгоҳҳои МБЭ бо иқтидори аз 100 кВт то 1 МВт. Ба онҳо нерӯгоҳҳои барқи офтобии тичоратӣ ё маъмурӣ, турбинаҳои шамолии миёна ва нерӯгоҳҳои барқи обии хурд дохил мешаванд. Онҳо ба шабакаҳои барқии миёнашиддат (6–35 кВ) ё ба шабакаҳои тақсимоии то 110 кВ пайваст карда мешаванд;

- дастгоҳҳои калон – дастгоҳҳои МБЭ иқтидорашон аз 1 МВт боло. Ба онҳо нерӯгоҳҳои барқи офтобии саноатӣ, нерӯгоҳҳои бодӣ ва нерӯгоҳҳои барқи обӣ дохил мешаванд. Онҳо ба шабакаҳои барқии 6-110 кВ ва боло пайваст карда мешаванд. Ба дастгоҳҳои калон тамоми талаботи оператори системавӣ татбиқ мегардад.

6. Барои ҳавасмандгардонӣ ҷиҳати аз ҷониби аҳоли ва истифодабарандагони хурди фаъол, истифода гардидани панелҳои офтобӣ, Қоидаҳои мазкур шароити махсуси зеринро барои насби манбаҳои барқароршавандаи энергия бо иқтидори то 15 кВт муқаррар мекунанд:

- пайвастшавии сода – барои дастгоҳҳои хурдтарини то 15 кВт тартиби содакардашудаи пайвастшавӣ ба шабакаи тақсимои барқ истифода мешавад. Дар сурати мавчуд будани имконияти ҳамгироии пайвастшавии стандартии техникии дастгоҳ ба шабакаҳои барқӣ, таъминоти таъминкунандаи энергияи барқ таҳия намудани лоиҳаи пайвастшавии инфиродӣ ё иҷрои шартҳои техникиро талаб наменамояд. Истифодаи тарҳи намунавии нерӯгоҳҳои барқии

офтобии дорои иқтидори муайяншуда (таҳия ва аз ҷониби мақоми ваколатдор тасдиқ гардида бошанд) бе экспертизаи инфиродӣ иҷозат дода мешавад. Барои низомҳои офтобии бомӣ бо иқтидори хурд, тарҳи намунавии стандартӣ истифода гардида, он метавонад такроран истифода бурда шавад. Пайвастунии баставии (модулярии) якчанд дастгоҳҳои хурди якхела тибқи як регламент иҷозат аст;

- муҳлатҳои кутоҳ ва автоматикунонӣ – ариза барои пайваст кардани дастгоҳҳои хурдтарин, ки шакли он ба Қоидаҳои мазкур замима мегардад (замимаи 2), аз ҷониби ташкилоти таъминкунандаи барқ дар давоми 10 (даҳ) рӯзи корӣ баррасӣ карда мешавад. Дар ин муҳлат шартҳои техникӣ ё радкунии асоснок барои пайвасти технологияи дастгоҳҳои МБЭ ба шабакаҳои барқӣ дода мешавад. Ба таври электронӣ ариза пешниҳод кардан ва мушаххасоти техникӣ гирифтани мумкин аст (тавассути вебсайти ташкилоти таъминкунандаи барқ ё портали хизматрасониҳои давлатӣ);

- озодкунӣ аз як қатор мувофиқакунонӣ – муқаррар карда мешавад, ки гирифтани шартҳои техникий пайвастшавӣ ва ҳуччатҳои хусусияти иҷозатдиҳидошта аз мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи назорати энергетикӣ ва мақомоти дигар талаб намешавад, агар дастгоҳҳои хурдтарин танҳо барои истифодаи худӣ бе додани иқтидор ба шабакаҳои барқӣ истифода шавад. Яъне, дар ҳолатҳои кори пурра аз шабака ҷудо ё ҳангоми мавҷуд будани воситаҳои ғимоя, ки интиқоли баръакси энергия ба шабакаро пурра истисно мекунанд, истифодабарандаи ғайбӣ метавонад низоми барқи аз шабака ҷудоро танҳо бо огоҳ кардани ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ насб менамояд. Аммо, агар интиқоли энергияи барқ ба шабакаҳои барқӣ (кори параллелӣ) ба нақша гирифта шавад, гирифтани шартҳои техникӣ ҳатмист, вале барои иқтидори то 15 кВт мувофиқаи лоиҳаи таъминоти барқ ва ҳуччатҳои хусусияти иҷозатдиҳидошта аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи назорати энергетикӣ талаб карда намешавад;

- барои истифодабарандагони ғайбӣ бо иқтидори то 15 кВт, баҳисобгирии ҳолис ҷорӣ карда мешавад. Ҳисобкунаки дучониба ҳам ҳаҷми истифода ва ҳам истеҳсоли энергияи барқро ба қайд мегирад ва ҳисоби энергияи барқ тавассути ба ҳисоб гирифтани ҳаҷми энергияи истеҳсолшуда ва ба шабака додашуда дар қиёс ба энергияи барқи аз шабака истифодашуда анҷом дода мешавад. Дар охири давраи ҳисоботӣ (бо натиҷаҳои ҳар моҳ) ҳисобкунӣ гузаронида мешавад. Агар истифодабаранда зиёда аз истифода энергияи барқро истеҳсол карда бошад, ҳаҷми зиёдатӣ ҳамчун кредит ба моҳи оянда гузаронида мешавад ё аз ҷониби ташкилоти таъминкунандаи барқ, ё харидори ягона бо тарифи махсус харида мешавад. Истифода аз истеҳсоли энергияи барқ зиёд бошад, истифодабаранда фарқи онро аз рӯйи тарифи ҷорӣ чакана пардохт мекунад. Баҳисобгирии ҳолис ба ҳадди тавоноии насбшудаи то 15 кВт барои он истифодабарандагони ғайбӣ дастрас аст, ки дастгоҳҳои онҳо ба талаботи техникӣ мувофиқат мекунад ва дар ташкилоти таъминкунандаи барқ ба қайд гирифта шудаанд. Низоми баҳисобгирии ҳолис истифодабарандаро аз пардохти ҳаққи истифодаи шабака, ки тибқи методологияи тарифӣ муайян карда мешавад, озод намекунад;

- тарифи имтиёзнок ва чуброн – барои истифодабарандагони фаъол имтиёзҳои иловагӣ муқаррар мегардад, аз қабili тарифи баланд барои харидани энергияи зиёдатӣ;

- лоиҳаҳои намунавӣ ва дастгоҳҳо – лоиҳаҳои намунавӣ бояд қарорҳои стандартӣ муҳофизати релегӣ, ҳисобкунакҳо, автоматика ва ғайраро дар бар гиранд ва ба шароити таъминкунандаи энергияи барқ мутобик карда шаванд. Ҳамчунин, барои инверторҳо (бояд дорои речаи кор дар шабака бошанд, дорои ҳимояи дохилӣ ҳангоми кор дар речаи автономӣ бошанд, имконияти маҳдуд кардани иқтидори энергияи барқи бозгаштро дошта бошанд) модулҳои фотоэлектрикӣ ва батареяҳо қарорҳои техникий намунавӣ (стандартҳо) тасдиқ карда мешаванд. Дастгоҳҳои аз рӯйи номгӯйи тасдиқкардаи мақоми ваколатдор, ки дараҷаи дахлдори сифат ва сертификатсия доранд, истифода мешавад.

7. Барои дастгоҳҳои МБЭ иқтидори зиёда аз 15 кВт (истеҳсоли хурд, миёна ва калон) Қоидаҳои мазкур шартҳои зеринро муқаррар мекунанд:

- баҳисобгирии ҳолис - барои иншооти дастгоҳҳои хурди то 100 кВт низ механизми баҳисобгирии ҳолис истифода карда мешавад. Ҳисобкунаки дучониба ҳам истифода ва ҳам истеҳсоли энергияи барқро сабт мекунад ва пардохтҳои барқ бо роҳи чуброн кардани миқдори энергияи истеҳсолшуда ва ба шабакаи барқӣ додашуда бо энергияи барқи аз шабакаи барқӣ истифодагардида ҳисоб карда мешаванд. Дар охири давраи ҳисоботӣ (одатан як моҳ) ҳисобкунӣ гузаронида мешавад, агар истифодабаранда зиёда аз истифодабурдааш истеҳсол карда бошад, кВт/соат зиёдатӣ ба моҳи дигар ҳамчун кредит гузаронида мешавад ва агар истифода аз истеҳсоли энергияи барқ зиёд бошад, истифодабаранда фарқи онро аз рӯйи тарифи ҷорӣ чакана пардохт мекунад. Низоми баҳисобгирии ҳолис истифодабарандагонро аз пардохти ҳаққи истифодаи шабака, ки тибқи методологияи тарифӣ муайян карда мешавад, озод намекунад;

- биллинги ҳолис – барои объектҳои дастгоҳҳои миёна ва калон механизми биллинги ҳолис истифода мешавад. Тамоми энергияи барқе, ки ба шабакаҳои барқӣ дода мешавад, аз ҷониби харидори ягона (ё аз ҷониби таъминкунандаи энергия бо супориши харидори ягона) аз рӯйи тарифи муқарраршудаи харид харидорӣ мешавад. Тарифи хариди энергияи барқ аз МБЭ иқтидори миёна ва хурд дар асоси хароҷоти аз ҷиҳати иқтисодӣ асоснок ва таъмини ғоидаи муносиб барои истеҳсолкунанда вобаста ба иқтидори дастгоҳҳо аз ҷониби мақоми танзимкунандаи тарифҳои энергияи барқ муқаррар карда мешавад. Тарифи харидори ягона аз МБЭ дар асоси музояда (дар сурати гузаронидани тендерҳо оид ба сохтмони иншооти калони МБЭ) ё вобаста ба арзиши энергияи ивазшаванда (барои истифодабарандагони хурди фаъол ва тичоратӣ) муайян карда мешавад;

- муносибатҳои шартномавӣ – ҳама истеҳсолкунандагони энергия аз МБЭ иқтидорашон зиёда аз 15 кВт, ки ба шабакаҳои барқӣ энергияи барқ медиҳанд, бо харидори ягона ё таъминкунандаи энергия, ки вазифаи харидориро иҷро мекунад, шартномаи хариду фурӯши энергияи барқ ба имзо мерасонанд. Созишномаҳои мустақими дучониба байни

истеҳсолкунандаи энергия аз МБЭ ва истифодабаранда (бо гузашти харидори ягона) танҳо дар ҳолати чудоғонаи таъмини энергияи барқ барои иншооти истеҳсолии хурду миёна иҷозат дода мешавад. Дар ҳамаи ҳолатҳои дигар фурӯши энергия ба таври марказонидашуда амалӣ мегардад. Шакли намунавии шартномаҳои хариду фурӯши энергияи барқ, ки бо истифода аз МБЭ истеҳсол мешавад, шартҳои зеринро бояд дар бар гирад:

- ҳаҷм ва ҷадвали таъминот;
- нуқтаҳои таъминот;
- уҳдадориҳо оид ба таъмини сифат ва эътимодноӣ;
- тариф ва ё формулаи нарх;
- тартиби ҳисоби тиҷоратӣ;
- масъулияти тарафҳо ва ҳолатҳои форс-мажор;
- хариди кафолатнок ва масъулият – харидори ягона уҳдадор аст тамоми

ҳаҷми барқи аз ҷониби объекти МБЭ истеҳсолшуда, ки ба талаботи дахлдори сифат мутобиқат мекунад, тибқи шартнома қабул намояд. Дар ҳолате ки бинобар маҳдудиятҳои диспетчерӣ ё сабабҳои дигар на ҳамаи энергияи барқ қабул карда мешавад, қоидаҳои маҳдудкунии диспетчерӣ татбиқ мегарданд. Истеҳсолкунандаи МБЭ бо фармоиши оператори системавӣ истеҳсоли худро маҳдуд мекунад, ки ин амал ҳамчун вайронкунии уҳдадориҳои харидор ҳисобида намешавад (яъне, харидор ҷарима наменпардозад). Аз тарафи дигар, агар худ истеҳсолкунандаи МБЭ бе сабабҳои узрнок энергияи барқро сари вақт пешниҳод накунад, дар шартнома мумкин аст, масъулият пешбинӣ гардад – ҷарима барои норасоии беасоси таъминот, масалан 0,3% арзиши ҳаҷми норасоии энергия. Бо вучуди ин, таъмин накардани энергияи барқ дар натиҷаи шароити табиӣ (набудани офтоб, шамол, камобӣ) ё ҳолатҳои форс-мажор ҷавобгариҳо ба миён намеорад;

- лоиҳаҳои намунавӣ бо захиракунии энергияи барқ – барои корхонаҳои миёнаи тиҷоратӣ тавсия дода мешавад, ки барои идора кардани ҷадвали истеҳсол ва баланд бардоштани сатҳи истифодаи худӣ аз захирагоҳҳои энергияи барқ (батареяҳои аккумуляторӣ) истифода баранд;

- музоядаҳо барои лоиҳаҳои калони МБЭ – бо мақсади ҷалби сармоягузорӣ ба неругоҳҳои калони офтобӣ ва бодӣ (бо иқтидори дахҳо мегаватт) метавон интихобҳои рақобатӣ (музоядаҳо) баргузор карда мешавад, ки дар натиҷаи онҳо лоиҳаҳои муайян мегарданд, ки арзиши пасттари нархи истеҳсоли энергияи барқро доранд. Дар чунин ҳолатҳо тарифи хариди энергияи барқ аз ҷониби харидори ягона дар сатҳи пешниҳодҳои ғолиби музояда муқаррар карда мешавад. Аз рӯи натиҷаи музояда бо ғолибон шартномаҳои хариди энергияи барқ бо муҳлати на камтар аз 15 (понздаҳ) сол баста мешаванд ва ташкилотҳои таъминкунандаи барқ уҳдадоранд, ки пайваستшавии ин объектҳоро ба шабакаҳои барқ таъмин намоянд.

8. Вазорати энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон паҳши иттилооти васеъро миёни аҳоли оид ба афзалиятҳо ва тартиби насби панелҳои офтобӣ дар бомҳо ташкил менамояд. Рушди дастгоҳҳои хурдтарин ҳамчунин тавассути ташаббусҳои молиявӣ ва техникаи ташкилотҳои байналмилалӣ таъмин карда мешавад, ки дар доираи онҳо кумақҳои грантӣ, дастгирии

техникӣ, омӯзиши мутахассисон, машваратҳои соҳавӣ ва мусоидат ба воридоти таҷҳизоти замонавӣ амалӣ мегарданд. Ин иқдомҳо имкон медиҳанд, ки соҳибкорон ва истеҳсолкунандагони маҳаллӣ иқтидори истеҳсолии худро тақвият дода, сатҳи самаранокӣ ва рақобатпазирии фаъолияти худро баланд бардоранд.

4. ТАРТИБИ БА ШАБАКАҲОИ БАРҚӢ ПАЙВАСТ КАРДАНИ ДАСТГОҲҲОИ МБЭ

9. Ҳар шахсе (аризадиханда), ки нақшаи насби дастгоҳҳои истеҳсолкунандаи МБЭ ва кори параллелии онро бо шабакаи барқӣ дорад, бояд чараёни пайваستшавии технологиро ба шабакаҳои барқӣ гузарад. Чараёни мазкур пешниҳоди ариза, гирифтани шартҳои техникӣ (минбаъд – ШТ), иҷрои ШТ ва баимзорасонии шартномаи таъмини энергияи барқро дар бар мегирад.

10. Барои пайваст гардидан ба молики шабакаҳои барқии дахлдор ариза пешниҳод карда мешавад. Агар аризадиханда дақиқ надонад, ки хатти барқӣ ё зеристгоҳи барқии наздиктарини мувофиқ дар мувозинаи кадом ташкилот қарор дорад, ӯ ба воҳиди ташкилоти таъминкунандаи барқ дар маҳалли ҷойгиршавии эҳтимолии дастгоҳ муроҷиат менамояд. Ин воҳидҳо аризаро ба оператори масъул (шабакаҳои тақсимоӣ ё интиқол) равона мекунанд. Ариза дар шакли хаттӣ ё электронӣ бо истифода аз шакли муқарраршуда пешниҳод карда мешавад.

11. Ташкилоти таъминкунандаи барқ уҳдадор аст шакли ариза ва дастурамали тарзи пур кардани онро дар веб-сайти худ ҷой диҳад, инчунин, дар ҳолати мавҷуд будани имкониятҳои техникӣ, имкони пешниҳоди онлайнӣ аризаро таъмин намояд. Пас аз гирифтани ариза, ташкилоти таъминкунандаи барқ баҳодиҳии имконияти техникӣ пайвастшавиро анҷом медиҳад ва бо дарназардошти иқтидори дархостшудаи насби дастгоҳҳои МБЭ нуқтаи оптималии пайвастшавӣ ва сатҳи шиддатро муайян менамояд.

12. Дар ҳолати мавҷуд будани имконияти техникӣ (захираи қобилияти гузаронандаи шабака, қобилияти гузаронандаи кофии трансформаторҳо ва хатҳои барқ) ташкилоти шабакавӣ шартҳои техникӣ пайвастшавиро тартиб медиҳад. Агар таҳкими шабака ё чорабиниҳои дигар талаб карда шаванд, онҳо ба ШТ ворид гардида, тарафе, ки онҳоро иҷро ва маблағгузорӣ мекунад, нишон дода мешавад.

13. Агар дар нуқтаи пайвастшавӣ имконияти пайвастшавӣ мавҷуд набошад ё он боиси бадшавии кори шабака гардад, ба аризадиханда бо нишон додани сабабҳо ҷавоби рад дода мешавад. Ҷавоби рад набояд беасос ё таъйизомез бошад.

14. Муҳлати омодаасозӣ ва додани ШТ на бештар аз 15 (понздаҳ) рӯзи корӣ барои дастгоҳҳои хурдтарин ва на бештар аз 30 (си) рӯзи корӣ барои ҳамаи категорияҳои дигарро ташкил медиҳад. Додани шартҳои ШТ ба таври ройгон амалӣ мегардад.

15. Дар ШТ барои пайваст кардани дастгоҳи МБЭ инҳо бояд нишон дода шаванд:

- сатҳи зарурии шиддат ва нуқтаи пайваستшавӣ (бо дарназардошти муайян кардани нуқтаи наздиктарини шабака, ки ба он пайвастшавӣ имконпазир аст);

- ҳадди ниҳии иқтидори иҷозатдодашуда ба шабака;

- талабот ба ҷифзи релегӣ ва автоматика (аз ҷумла, дастгоҳҳои ивазкунии басомадҳои автоматӣ, азнавпайвастшавии худкор, асбобҳои худкори зиддисадамавӣ, агар лозим бошад);

- талабот ба системаи алоқа ва диспетчерӣ (барои объектҳои таҳти назорати диспетчерӣ);

- талабот ба асбобҳои ҷенкунӣ (баҳисобгирии тиҷоратии энергияи барқи ғайрифавол ва ғайрифавол, дастгоҳҳои назорати сифати энергияи барқ ва параметрҳои шабака);

- талабот оид ба баҳисобгирии энергияи барқ (навъи ҳисобкунакҳо, сатҳи дурустӣ, ташкили ҳисобкунии алоҳидаи энергияи барқи додашуда ва гирифташуда);

- талабот ба ҷадвали додани иқтидорҳо – ҳаррӯза, моҳона, солона (барои банақшагирии мувозинии низоми энергетикӣ);

- зарурати гирифтани ҳуҷҷатҳои хусусияти иҷозатдиҳидошта ё ҳулосаи коршиносон;

- шароити иловагии барои иҷрои зиёд намудани таъминоти энергияи барқи берунӣ.

16. Аризадиҳанда (истеҳсолкунандаи энергияи барқ аз МБЭ) шартҳои техникии додашударо баррасӣ мекунад ва дар сурати розӣ будан омодагии худро дар шакли хаттӣ тасдиқ мекунад. Баъдан аризадиҳанда худ ё бо ҷалби пудратчиён лоиҳаи пайвастшавиро таҳия менамояд, ба истиснои ҳолатҳои, ки таҳияи лоиҳа талаб карда намешавад ё барои дастгоҳҳои хурдтарин қарорҳои намунавӣ, ки ба Қоидаҳои мазкур замима мегарданд (замимаи 3) татбиқ мегарданд. Лоиҳаи таъминоти энергияи барқи дастгоҳҳои МБЭ бояд бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи назорати энергетикӣ мувофиқа карда шавад, ба истиснои дастгоҳҳои иқтидорашон то 15 кВт. Пас аз ин аризадиҳанда сохтмон ва (ё) насби дастгоҳ ва шабакаҳои заруриро дар ҳаҷме, ки дар ШТ муайян гардидааст, анҷом медиҳад. Ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ аз ҷониби худ тадбирҳои, ки дар ШТ пешбинӣ шудаанд, иҷро менамояд. Бо омодагии ҷонибҳои санади пайвастшавии технологӣ ба имзо мерасад, ки иҷрои ҳамаи шартҳои техникӣ дар он сабт мегардад. Дар асоси ин санад, пайвастшавии дастгоҳи МБЭ ба шабака амалӣ карда мешавад.

17. Ҳамзамон, бо раванди пайвастшавӣ истеҳсолкунандаи энергияи барқ аз МБЭ муносибатҳои шартномавиро ба роҳ меонад. Дар ҳолати истифодабарандаи ғайрифавол бо низоми баҳисобгирии ҳолис дар шартномаи таъминоти барқ бо ширкати тақсимоӣ бо шартҳои мубодилаи дуҷонибаи энергияи барқ ва ҳисоббаробаркуниҳо тибқи низоми баҳисобгирии ҳолис илова карда мешавад. Дар ҳолати истеҳсолкунандаи тиҷоратӣ бошад, шартномаи хариду фурӯши энергияи барқ бо харидори ягона ба имзо расонида мешавад. Шартномаҳо бояд то лаҳзаи ба қори параллелӣ бо шабака воқеан пайваст гардидани дастгоҳи МБЭ ба имзо расонида шаванд.

18. Иқтидори дархостшуда сатҳи шиддатеро муайян мекунад, ки дастгоҳ бояд ба он пайваст карда шавад. Агар дар нуктаи пайвастшавӣ ё мутобиқи параметрҳои техникуи иқтисодӣ сатҳи дигари шиддат мувофиқтар бошад, ташкилотҳои таъминоти энергия ШТ-ро барои пайвастшавӣ ба сатҳи баландтари шиддат пешниҳод менамоянд.

19. Дастгоҳҳои истеҳсолкунандаи энергияи барқии дастгоҳҳои МБЭ (панелҳо, инверторҳо, турбогенераторҳо, гидрогенераторҳо ва ғайра) бояд қобилияти қор карданро дар речаи синхронӣ бо шабакаи басомади 50 Герс дошта, боиси вайроншавӣ дар басомад ва шиддат нагарданд. Барои неругоҳҳои офтобӣ истифодаи дастгоҳҳое, ки ба рӯйхати TIER-1 дохил мебошанд, иҷозат дода мешавад. Инверторҳои неругоҳҳои фотоэлектрикӣ бояд ҳатман бо функсияи қатъкунии автоматӣ ҳангоми аз байн рафтани шиддат дар шабака (ҳимоя аз «речаи алоҳидагӣ») мучахҳаз бошанд, инчунин бояд ҳангоми аз меъёрҳои муқарраршуда берун рафтани басомад ва (ё) шиддат ба таври автоматӣ хомӯш шаванд. Барои дастгоҳҳои МБЭ тавсия дода мешавад, ки инверторҳо речаи идоракунии коэффитсиенти иқтидорро дошта бошанд ва имконияти маҳдуд намудани иқтидори интиқолшавандаро ба шабакаи барқи мувофиқи дастури диспетчер ё мутобиқи дастурамалҳои муқарраршуда дошта бошанд. Параметрҳои ларзиши шиддат ва ҷаҳишҳои оғозӣ набояд аз меъёрҳои иҷозатдодашудае, ки бо ГОСТ 32144-2013 «Энергияи барқ» муқаррар гардидаанд, зиёд бошанд.

20. Дастгоҳҳои МБЭ, ки дар ҳолати параллелӣ бо шабака қор мекунанд, бояд бо маҷмуи ҳимояи релегӣ мучахҳаз гарданд, ки ҳимоя аз расиши қутоҳ (ҳимояи ҷараёни ҳадди аксар, ҳимояи дифференсиалии генератор ё инвертор), ҳимоя аз ҳад зиёд шудани шиддат, ҳимоя аз вайроншавии иҷозатдодашудаи басомад ва шиддат (ҳимояи басомад ва ҳимояи шиддат бо хомӯшкунии автоматӣ), инчунин автоматикаи такроран ба қор даровардан ва низомҳои дигар бояд таъмин бошад. Дар шартҳои техникӣ ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ талаботи мушаххасро нисбат ба ҳимояи релегӣ, аз ҷумла дастурҳо ё принципҳои мувофиқасозии онҳоро нишон медиҳад. Барои дастгоҳҳои инвертории то 15 кВт, муҳофизати инвертории дар қорхонаи истеҳсолкунанда сохташуда, ки мувофиқи стандартҳои барои инверторҳои шабакавӣ тасдиқ шудааст, иҷозат дода мешавад. Барои иншооти МБЭ бо иқтидори зиёда аз 100 кВт бояд алоқаи ҳимояи релегӣ бо оператори системавӣ бо функсияи телесигнализатсия ба қор даромадани ҳимоя ва имконияти фосолавӣ хомӯш намудани он таъмин карда шавад.

21. Барои дастгоҳҳои МБЭ иқтидорашон аз 1 МВт зиёд ҷорӣ намудани низоми назоратӣ ва ҷамъоварии маълумот (SCADA) барои интиқоли маълумот дар вақти воқеӣ ба оператори системавӣ ҳатмист. Истеҳсолкунанда уҳдадор аст шабакаи алоқаи нахияи нурӣ, радиорелегӣ ё мобилӣ, инчунин дастгоҳҳои телеметриро бо функсияи интиқоли параметрҳои бор, шиддат дар нуктаи пайвастшавӣ, ҳолати дастгоҳҳои коммутатсионӣ ва ҳолати сигналҳои фавқулодaro насб ва дар ҳолати қорӣ нигоҳ дорад. Ҳамчунин, бояд имконияти аз ҷониби диспетчер маҳдудсозӣ ё хомӯшкунии фосолавии истеҳсоли энергияи барқ дар ҳолатҳои фавқулода таъмин карда шавад. Барои объектҳои

тақсимкунандаи истеҳсоли энергияи барқ бо иқтидори то 1 МВт насби назорати интеллектуалӣ ва (ё) низомҳои муосири ҳисобгирӣ бо функцияи интиқоли маълумот барои назорати чараёнҳои баргашти иқтидорҳо ва параметрҳои сифати энергияи барқ дар низоми МБЭ тавсия дода мешавад.

22. Агар дастгоҳҳои МБЭ бо низоми захиракунии энергияи барқ мучахҳаз бошад, он бояд алгоритмҳои идоракунии дошта бошад, ки ба вучуд омадани ҳолатҳои садамавии қори шабакаро пешгирӣ намоянд. Низоми захиракунии энергияи барқ бояд аз истеҳсоли энергияи барқи аз МБЭ истесолшаванда ё дар соатҳои коҳиши сарборӣ пур карда шавад. Дар сурати дар сохтори объекти МБЭ мавҷуд будани аккумулятор дар шартҳои техникӣ тавсия дода мешавад, ки талаботи махсус вобаста ба ҳамкории он бо шабака нишон дода шаванд, аз ҷумла таъмини уҳдадорӣ қор дар речаҳои муқарраршуда тибқи дастурҳои диспетчер ҳангоми пастшавии басомад ё таъмини вақти муайяни қори худмухторӣ ҳангоми ҷудо шудан аз шабака барои ҳомӯшкунӣ марҳилавӣ.

23. Маблағгузори қорҳои пайваستшавӣ ба шабакаҳои барқӣ тибқи қонунгузори амалкунанда ва принципҳои дастрасии бе таъйиз амалӣ карда мешавад.

24. Барои истифодабарандагони фаъоли маишӣ ва тичоратӣ то 15 кВт пайвастшавӣ ройгон аст, агар нуқтаи пайвастшавӣ аз ҷиҳати иқтисодӣ мувофиқ дар ҳудуди шабакаҳои мавҷуда ҷойгир бошад. Хароҷоти насби ҳисобкунаки дучониба ва ба қор андохтан аз ҳисоби ташкилоти таъминкунандаи барқ пардохта мешавад.

25. Барои истеҳсолкунандагони энергияи барқ аз МБЭ зиёда аз 15 кВт шартҳои пардохт барои пайвастшавӣ ба шабака, ки барои категорияи дахлдори истифодабарандагон ё истеҳсолкунандагон муқаррар шудаанд, татбиқ мешаванд. Аризадиҳанда пайвастшавиро тибқи нархҳои тасдиқшуда, бо дарназардошти ҳаҷми иқтидори пайвастшаванда ё хароҷоти воқеӣ барои ташкил намудани пайвастшавӣ пардохт менамояд. Шартҳои пардохт бояд шаффоф ва асоснок бошанд ва аризадиҳанда ҳуқуқ дорад ҳисоботи арзиши пайвастшавиро дастрас намояд. Мақоми ваколатдори назорати давлатии энергетикӣ назорат ва мониторингро аз болои тарифҳо ва ҳаққи пайвастшавӣ амалӣ мекунад.

26. Ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ дар ҳолатҳои зерин пайвастшавӣ ба иншооти МБЭ-ро рад менамояд:

- агар имконияти техникӣ вучуд надошта бошад, яъне пайвастшавӣ ба бори зиёдате дар шабака ё тағйирёбии ғайриқобили қабули параметрҳо оварда расонад, ки бо ҷораҳои техникӣ ислохнопазир бошанд. Дар ин ҳолат рад кардани пайвастшавӣ бояд бо ҳулосаи техникӣ пешниҳод гардида, дар сурати зарурӣ нуқтаи дигари алтернативӣ ва ё нақшаи пайвастшавӣ пешниҳод карда мешавад;

- агар таҷҳизоти гузошташуда ба стандартҳо ва талаботи бехатарӣ мувофиқ набошад.

27. Аризадиҳандае, ки бо рад ё шартҳои пайвастшавӣ розӣ намебошад, ҳуқуқ дорад ба мақомоти ваколатдори давлатӣ ё суд муроҷиат намояд.

5. ҲИСОБИ ЭНЕРГИЯИ БАРҚ, ТАРИФҲО ВА ҲИСОБҲО

28. Ҳама дастгоҳҳои МБЭ, ки ба шабакаҳои барқ пайвастанд, бояд бо низомҳои баҳисобгирии тижоратии энергияи барқ мучахҳаз карда шаванд, ки ба талаботи зерин ҷавобгӯӣ бошанд:

- барои истифодабарандагони ғаёол ва истеҳсолкунандагони дигаре, ки ҳамзамон энергияи барқ истеҳсол ва истифода мекунад, ҳисобкунакҳои электронии дучониба насб карда мешаванд, ки қобилияти ба таври ҷудогона сабт кардани ҳаҷми энергияи барқ ба шабакаҳои барқӣ ва ҳаҷми аз шабака гирифташударо сабт мекунад. Тавсия дода мешавад, ки низомҳои баҳисобгирии тижоратӣ бо функсияи интиқоли маълумоти фосилавӣ, ки имкони интиқоли автоматии нишондодҳоро ба ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ ва харидори ягона доранд, насб карда шаванд;

- низомҳои ҳисобкунӣ бояд дараҷаи дақиқии на камтар аз 2,0 барои дастгоҳҳои хурдтарин ва 1,0 (ё 0,5 S) барои иншооти иқтидори зиёда аз 15 кВт ва мутобиқи талабот ба асбобҳои ҳисобкунак дар сатҳи шиддати мувофиқ дошта бошанд;

- нуктаҳои ҳисобкунӣ бояд дар сарҳади мувозинӣ дар нуктаи пайваستшавӣ ба шабакаҳои барқӣ (нуктаи пайвасти умумӣ) ҷойгир бошад. Барои истифодабарандагони ғаёол ин одатан даромадгоҳ ба хона ё бино, барои неругоҳҳои барқии алоҳида он баромади генератор ба ҳатти барқӣ мебошад. Агар агрегати истеҳсолкунандаи энергияи барқ дар дохили объекти истифодабаранда (баъди ҳисобкунакҳои мавҷудааш) ҷойгир бошад, имкон дорад, ки ҳисобкунаки мавҷударо бо ҳисобкунаки дучониба иваз кард, то ҷараёни дучониба тавассути нуктаи умумии пайвастшавии иншоот ба ҳисоб гирифта шавад ё ҳисобкунаки алоҳидаи ҳисобкунии истеҳсоли энергияи барқ насб карда, барои ҳисоббаробаркуниҳо нақшавии мувозинӣ истифода шавад.

29. Барои дастгоҳҳои хурдтарин харидан ва насб кардани дастгоҳи ҳисобкунак аз ҳисоби ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ амалӣ карда мешавад.

30. Барои истифодабарандагони ғаёоли категорияҳои дигар харочотро ҳуди истифодабарандаи ғаёол мепӯшонад. Санҷиш, нигоҳдорӣ ва иваз кардани низоми ҳисобкунӣ тибқи қонунгузорӣ амалӣ карда мешавад.

31. Барои дастгоҳҳои хурдтарин ва иншоотҳои истеҳсолии дастгоҳҳои хурд, ки нақшаи баҳисобгирии ҳолисро истифода мебаранд, тартиби зерини баҳисобгирӣ ва ҳисоббаробаркунии пардохтҳои энергияи барқ муқаррар карда мешавад:

- давраи ягонаи ҳисоббаробаркунии ҳармоҳаро муайян мекунад. Дар охири ҳар моҳ ташкилоти таъминкунандаи барқ нишондиҳандаҳои истифодашуда ё интиқолшудаи энергияи барқро барои як моҳ ҳисоб ё ба таври фосилавӣ мегирад;

- аз ҳаҷми энергияи барқи истифодашуда ҳаҷми энергияи барқи интиқолшуда кам карда мешавад. Агар фарқият мусбат бошад, ин миқдори энергияи барқест, ки истифодабаранда бояд тибқи тарифҳои муқарраршуда пардохт намояд;

- дар ҳолати истеҳсоли зиёдати энергияи барқ (истифодаи манфии холис) миқдори зиёдати энергияи барқ ба моҳи оянда гузаронида шуда, дар ҳисоббарориҳои давраҳои оянда ба назар гирифта мешавад, аммо танҳо дар давраи соли тақвимӣ;

- ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ уҳдадор аст ба истифодабарандаи ғаёл санади ҳисоббаробаркунӣ пешниҳод кунанд, ки дар он ҳаҷми энергияи барқи истифодашуда, ҳаҷми энергияи барқи истеҳсолшуда ва интиқолшуда, истифодаи энергияи барқи холиси ҳисобшуда, маблағи пардохт ё ҳаҷми қарз, ки ба давраи оянда гузаронида шудааст, инчунин дар сурати пардохт шудан маблағи пардохтшуда барои энергияи барқи зиёдатӣ нишод дода мешаванд. Ба дарҳости истифодабарандаи ғаёл бояд маълумоти соатӣ низ пешниҳод карда шавад, агар низоми автоматикунонидашудаи баҳисобгирии тичоратии энергияи барқ мавҷуд бошад;

- дар шартнома харидории энергияи барқи зиёдати истеҳсолшуда бо тарифҳои ҳавасмандкунанда пешбинӣ мегардад. Дар ин ҳолат ҳар моҳ миқдори энергияи барқе, ки ба шабака аз истифодаи худ зиёд дода шудааст, сабт мешавад ва харидори ягона ё ташкилоти таъминкунандаи барқ онро тибқи санади ҳисоббаробаркунӣ пардохт мекунад;

- интиҳоби низоми баҳисобгирии холис бо пардохти ҳармоҳа ё бо гузаронидани ҳаҷми истифодаи энергияи барқ ба давраҳои оянда аз ҷониби истифодабарандаи ғаёл анҷом дода мешавад. Тағйир додани низоми баҳисобгирии холис на бештар аз як маротиба дар соли тақвимӣ имконпазир аст.

32. Барои иншооти дастгоҳҳои хурд, миёна ва калон механизми биллинги холис истифода мешавад, ки дар он ҳисоббаробаркуниҳои тичоратӣ аз рӯйи ҳаҷми энергияи барқи истеҳсол ва ба шабака амалӣ карда мешаванд.

33. Истеҳсолкунандаи энергияи барқ аз МБЭ бояд ба харидори ягона на дертар аз 5-уми ҳар моҳ дар бораи истеҳсоли энергияи барқи моҳи гузашта ҳисобот пешниҳод намояд.

34. Тарифе, ки тибқи он харидори ягона энергияи барқи қабулгардидаро пардохт мекунад, бо шартҳои танзимшаванда ё шартномавӣ муайян мегардад ва дар ин ҳолат:

- барои дастгоҳҳои миёнаҳаҷми бо иқтидори аз 100 кВт то 1 МВт тарифро мақоми танзимкунандаи тарифҳо барои давраи то 10 (дах) сол муайян мекунад ва баъдан бо дарназардошти хароҷоти иқтисодӣ асоснок ва сатҳи доимии даромад бознигарӣ карда мешавад;

- барои дастгоҳҳои калон бо иқтидори зиёда аз 1 МВт нархи харид бо роҳандозии тартибҳои озмунӣ муайян мешавад ва ғолиби озмун уҳдадор аст нарх ва муҳлати амалкунии онро тибқи шартҳои пешниҳодшуда муқаррар намояд.

35. Харидори ягона ба истеҳсолкунандаи энергияи барқ аз МБЭ на дертар аз рӯзи 10-уми ҳар моҳ санади қабул ва интиқоли энергияи барқ ва расиди пардохти энергияи барқи истеҳсолшударо пешниҳод менамояд. Пардохт барои энергияи барқи аз МБЭ истеҳсолшуда дар муҳлатҳои дар шартнома муқарраргардида, вале на дертар аз 30 рӯзи тақвимӣ пас аз ба охир

расидани моҳи таъмин намудани энергияи барқ анҷом дода мешавад. Барои ба таъхир андохтани пардохт ноустуворона ҳисоб карда мешавад, ки меъёри он мутобиқи қонунгузорӣ ва шартҳои дар шартнома муайяншуда муқаррар мегардад.

36. Агар истеҳсолкунандаи энергияи барқ аз МБЭ худ истифодабаранда бошад ва барои интиқоли энергияи барқи худ шабакаро истифода барад, он ба ташкилоти таъминкунанда ва/ё интиқолкунандаи барқ аз рӯи тарифи интиқол ва ё тақсимот, ки мақоми танзимкунандаи тарифҳо муқаррар намудааст, маблағ барои транзити энергияи барқ пардохт мекунад.

6. ИСТИФОДАБҲӢ, ДИСПЕТЧЕРИКУНОӢ ВА МАСЪУЛИЯТ

37. Фаъолияти оперативии дастгоҳҳои хурд, миёна ва калони истеҳсолкунандаи энергияи барқи аз МБЭ истеҳсолшуда бояд фаъолияти худро дар ҳамкорӣ бо сохторҳои диспетчерии низоми энергетикӣ амалӣ намоянд.

38. Кормандони навбатдор ё шахси масъул барои истифодаи дастгоҳҳои МБЭ оид ба масъалаҳои речаи корӣ ба диспетчери ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ ё оператори низом итоат намуда, ҳамаи дастурҳои диспетчериро бобати ба кор даровардан, хомӯш кардан, маҳдудсозии истеҳсоли энергияи барқ, инчунин ивазкуниҳои дастгоҳҳои, аз ҷониби истеҳсолкунандаи МБЭ ҳатмӣ мебошанд. Дар ҳолате ки иҷрои дастур ба вучуд овардани ҳолати садамавӣ дар объекти МБЭ ё ба ҳаёти одамон таҳдид мекунад, истеҳсолкунандаи МБЭ уҳдадор аст фавран диспетчерро дар бораи мавҷудияти таҳдид огоҳ намояд ва ҳуқуқ дорад дастурро иҷро накунад, ҳамзамон асосноккунии далелноки раддиёро пешниҳод намуда, онро дар дафтари фаврӣ сабт кунад.

39. Истеҳсолкунандагони калони МБЭ дар ташаккули чадвали ҳаррӯза ва ҳармоҳаи истеҳсоли энергияи барқ иштирок мекунад ва вазифадоранд, ки истеҳсоли пешгӯиӣ энергияи барқро аз рӯи соат, ки аз ҷониби диспетчер ба чадвали умумии сарборӣ мутобиқи регламентҳои техникӣ қорӣ ворид карда мешавад, таъмин намоянд.

40. Диспетчери ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ ё оператори системавӣ дар ҳолатҳои зерин ба додани иқтидор аз ҷониби истеҳсолкунандагони хурд, миёна ва калони МБЭ маҳдудиятҳо қорӣ намоянд:

- таҳдиди ҳалалдор шудани устувории низом ё аз ҳад зиёд бор шудани шабакаҳо;

- зиёд будани ҳаҷми истеҳсол нисбат ба талабот;

- речаҳои дигари садамавию таъмирӣ.

41. Истеҳсолкунандагони калони МБЭ уҳдадоранд алоқаи доимии шабонарӯзӣ бо маркази диспетчерӣ тавассути алоқаи телефонӣ, радиоию шабакаҳои рақамӣ таъмин намоянд, ки онҳо бояд дар шартҳои техникӣ ё шартномаҳо пешбинӣ шуда бошанд. Дар ҳолати ба вучуд омадани ҳолатҳои ғайристандартӣ дар объекти МБЭ, истеҳсолкунанда бояд фавран диспетчерро огоҳ созад. Дар навбати худ, диспетчер уҳдадор аст истеҳсолкунандаи МБЭ-ро дар бораи ҳама гуна қорҳои дар шабакаҳо анҷомдодашаванда ё

хомӯшкунӣҳои банақшагирифташуда, ки ба кори дастгоҳҳои МБЭ таъсир мерасонанд, на камтар аз 24 соат пеш аз огози корҳо огоҳ намояд.

42. Соҳибони истеҳсолкунандаи МБЭ-и хурд, миёна ва калон барои истифодаи беҳатар ва бозғиреши дастгоҳҳои худ масъулият доранд, ки тавассути иҷрои чораҳои зерин таъмин мегарданд:

- хизматрасонии дастгоҳҳои барқии МБЭ бояд аз ҷониби кормандони соҳибтахассус анҷом дода шавад. Соҳибони дастгоҳҳои ухдадоранд омӯзиш ва санҷиши дониши кормандони хизматрасонро дар ҳаҷме, ки қоидаҳои умумии беҳатарии техникӣ дар соҳаи энергетика пешбинӣ мекунанд, ташкил намоянд;

- истеҳсолкунандаи МБЭ ухдадор аст дастгоҳҳои худро дар ҳолати коршоям нигоҳ дорад ва хизматрасонии техникӣ мунтазамро мувофиқи регламенти корхонаи истеҳсолкунанда анҷом диҳад;

- истеҳсолкунанда бояд ҳисобгирӣ дурусти ҳаҷми истеҳсол ва интиқоли энергияи барқро таъмин намояд. Нишондиҳандаҳои ҳисобкунакҳо дар дафтарҳо ё низомҳои электронии ҳисобгирӣ сабт карда мешаванд;

- ҳаҷди мансубияти мувозинӣ ва масъулияти истифодабарӣ байни истеҳсолкунандаи МБЭ ва ташкилоти шабакавӣ бо санади ҷудокунӣ муайян карда мешавад. Истеҳсолкунанда барои дастгоҳҳои, ки дар тарафи ӯ қарор доранд, масъул мебошад ва бе мувофиқа бо ташкилоти таъминоти барқ ба сохтор ва кори дастгоҳҳои шабакавӣ дахлат карда наметавонад;

- риояи стандарҳои экологӣ, иҷтимоӣ ва идоракунӣ ва кам кардани партовҳои CO₂;

- ҳангоми истифодаи объектҳои МБЭ талаботи саноатӣ ва экологии муқаррарнамудаи қонунгузорӣ бояд пурра риоя карда шаванд.

43 Ташкилотҳои таъминкунандаи энергияи барқ, ки ба онҳо дастгоҳҳои МБЭ пайвастанд, ухдадоранд:

- шабакаҳои худро дар ҳолате нигоҳ доранд, ки қабули иқтидори дархостшударо аз объектҳои МБЭ таъмин намояд ва захираи зарурии қобилияти гузаронишро нигоҳ доранд. Дар сурати ба вучуд омадани нуқтаҳои маҳдуд дар шабака вобаста ба МБЭ ташкилотҳои таъминкунандаи барқ ухдадоранд чорабиниҳоро оид ба навсозӣ ва такмили онҳо дар доираи барномаҳои сармоягузорию худ ба нақша гиранд ва амалӣ намоянд;

- низомҳои ҳисобгирӣ ва мониторингро истифода баранд, ки имконияти ба ҳисоб гирифтани ҷараёнҳои дутарафаи энергияи барқро фароҳам меоранд;

- иттилооти дурустро дар бораи иқтидори барои пайвастшавӣ дастрас ба шабакаи худ нашр намоянд, инчунин ба истифодабарандагони фаъоли эҳтимолӣ тавассути таъсиси марказҳои хизматрасонӣ ё таъини шахсони тамос барои масъалаҳои пайвастшавии МБЭ машварат диҳанд.

44. Истеҳсолкунандагони энергияи барқ аз МБЭ, аз ҷумла истифодабарандагони фаъол, дар ҳолатҳои зерин тибқи қонунгузорӣ ба ҷавобгарӣ ҷалб карда мешаванд:

- пайвастшавии ғайриқонунӣ (бе иҷозат) ба шабака;
- риоя накардани параметрҳои техникӣ (истеҳсоли энергияи барқе, ки ба истифодабарандагони дигар зарар мерасонад);

- иҷро накардани супоришҳои қонунии диспетчерӣ;
- нодуруст пешниҳод намудани маълумоти ҳисоботӣ;
- риоя накардани қоидаҳои амалкунандаи соҳа.

45. Ташкилотҳои таъминкунандаи барқ барои радкунии беасос дар пайвастишавӣ, тӯл кашондани муҳлатҳо ё фароҳам овардани шароити таъйизомез нисбат ба МБЭ масъулият доранд. Мақоми ваколатдори назорати давлатии энергетикӣ барои риоя намудани принсипи дастрасии ғайритаъйизӣ ба ширкатҳои шабакавӣ дастурҳои ҳатмӣ медиҳад ва тибқи қонунгузорӣ ҷарима татбиқ менамояд.

46. Харидори ягона барои иҷрои саривақтӣ ва пурраи пардохтҳо масъул мебошад. Дар сурати таъхири пардохтҳо ба истехсолкунандагони МБЭ, муассиси харидори ягона чораҳо, аз ҷумла гирифтани вазифаҳои харидори ягона ё ҷалб намудани кафолатҳои давлатиро татбиқ менамояд.

47. Назорати умумии риояи Қоидаҳои мазкур аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатии соҳаи энергетика, мақоми танзимкунандаи тарифҳо, мақоми ваколатдори назорати давлатии энергетикӣ ва ташкилоти таъминкунандаи энергияи барқ амалӣ карда мешавад.

48. Аз рӯзи эътибор пайдо намудани Қоидаҳои мазкур санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунанда, ки масъалаҳои ҳамсонро дар истифодаи МБЭ танзим мекунанд, дар он бахшҳое, ки бо Қоидаҳои мазкур мухолифат доранд, бекор мешаванд. Вазорати энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти дигари ваколатдор ва субъектҳои хоҷагидорӣ бояд санадҳои меъёрӣ ва дастурҳои амалиёти худро на дертар аз 6 (шаш) моҳ пас аз рӯзи эътибор пайдо намудани Қоидаҳои мазкур ба он мутобиқ намоянд.